

บทที่ ๔

แนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

สำหรับบทนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยเอกสารและข้อค้นพบจากการวิจัยคุณภาพในประเด็นของ“พุทธธรรมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์”ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง ๓ ข้อดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัญหาของผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ๒) เพื่อศึกษาพุทธธรรมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ๓) แนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ แนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

หลักพุทธธรรมเป็นการส่งเสริมนักธุรกิจตามหลักธรรม โดยการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกับการทำงาน เพื่อเป็นการยึดหลักการตามแนวพุทธทำให้มีจิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเสียสละมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสถานประกอบธุรกิจให้ทันสมัยให้เจริญให้ดีให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอและทำให้เป็นที่รักที่พอใจของผู้มาบริการ ประกอบด้วยคุณความดีคือความเสียสละเช่นนี้แล้วก็จะก่อให้เกิดความรัก ความรักก่อให้เกิดความสามัคคีก็จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานได้ ดังนั้นการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการทำงานถือว่าเป็นผู้มีจิตใจประกอบไปด้วยความเห็นอกเห็นใจมีความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานหรือลูกค้าทั้งหลาย เพราะว่าถ้ามนุษย์หรือคนเราขาดความรักความเมตตาต่อกันแล้วนั้นการทำงานระหว่างพนักงานกับผู้มาบริการก็จำเป็นต้องมีหลักคุณธรรมในจิตใจ เพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่องค์กรต้องยึดหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและนำไปปรับใช้กับพนักงาน จะทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างผู้มาบริการได้มีความสุขและความสามัคคีเพิ่มความสนิทให้กันและกันเป็นอย่างดี สำหรับพนักงานที่เก่งที่มีความรู้ความสามารถแล้ว การที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าประสงค์นั้นก็ไม่ใช่เรื่องยากเลย แต่การที่จะเป็นพนักงานที่ดีนั้น ก็เป็นเรื่องยากพอสมควรในแง่ของการจัดการ รู้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการทำงานแต่ไม่สามารถจะครองใจเพื่อนร่วมงาน ลูกจ้าง และผู้ได้บังคับบัญชาได้ส่วนพนักงานที่ดีนั้น นอกจากจะรู้ซัดเข้าใจซัดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการในการทำงานแล้ว ยังสามารถที่จะครองใจเพื่อนร่วมงาน ครองใจคนอื่นได้จึงมีความสำคัญกว่าการเป็นพนักงานที่เก่ง การที่จะทำงานให้ดีและมีความสุขนั้นบุคคลในองค์กรต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ประหนึ่งบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ถ้าทำได้เช่นนี้การทำงานร่วมกันก็จะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ^๑

หลักธรรมที่นำมาเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ หลักสุจริต ๓ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักอคติ ๔ และหลักสังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมที่กล่าวมานี้เพื่อให้

^๑ สัมภาษณ์ พระมหาสมาน ชาตวิริโย, ดร., ๒๕ เมษายน ๒๕๖๐.

เป็นหลักประเพณีปฏิบัติในการทำงานให้สมบูรณ์ เมื่อผู้ประกอบการโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมไปปรับใช้กับธุรกิจของตนย่อมจะประสบพบเจอกับความราบรื่นในการทำงาน แม้ผู้เป็นลูกจ้างเองก็เช่นเดียวกัน เมื่อผู้เป็นนายจ้างนำหลักธรรมข้อปฏิบัตินำไปปรับใช้แล้ว ลูกจ้างก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะในการทำงานธุรกิจที่ลูกจ้างนั้นได้ทำอยู่ เมื่อธุรกิจหรือสถานประกอบการใดมีความสามัคคีในหมู่คณะแล้ว ย่อมเป็นที่ชื่นชมและที่เกรงขามขององค์กรอื่นๆ ทำให้องค์กรนั้นเป็นที่น่าเชื่อถือของลูกค้าหรือผู้มาบริการหรือบุคคลทั่วไป ย่อมจะประสบพบแต่ความเจริญไม่มีเสื่อมเลย

ดังนั้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติ หลักพุทธธรรมทางธุรกิจก็คือเมื่อเกิดความเสียหายในธุรกิจสิ่งที่สังคมแสวงหาคือความรับผิดชอบต่อสังคมและจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ เรื่องพุทธธรรมเป็นเรื่องของรูปแบบของการตีความว่าพฤติกรรมใดผิดและพฤติกรรมใดถูกสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ พุทธธรรมเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกสถาบันมักมีการพูดถึงว่า เราควรมีหลักธรรมในการดำเนินธุรกิจ พฤติกรรมดังกล่าว อาทิ การป้องกันไม่ให้ชาวสารวัตรไหลออกเพื่อผลประโยชน์ในการซื้อขายหลักทรัพย์แก่เพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด หรือการไม่ใช้โฆษณาหลอกลวงแก่ผู้บริโภคหรือการไม่รวมกลุ่มธุรกิจเพียงเพื่อต้องการจะขึ้นราคาสินค้าเท่านั้นสิ่งเหล่านี้ควรจะเลิกไปเสีย เพราะเป็นพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจการนำคุณธรรมและจริยธรรมเข้ามาใช้ในธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ ความจริงใจหรือแม้แต่การนำหลักคำสอนศาสนาไปปรับใช้ในธุรกิจ ซึ่งการนำคุณธรรมและจริยธรรมเข้ามาใช้ในธุรกิจนั้น ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจสามารถบริหารองค์กรและบริหารธุรกิจให้มีวิถีชีวิตที่มีความสุขและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยส่วนใหญ่พบว่าการนำคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในการประกอบธุรกิจนั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ธุรกิจนั้นประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งและมั่นคงถึงแม้ว่าจะนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมไปใช้มากน้อยหรือปฏิบัติด้วยวิธีใดก็ตาม ย่อมจะส่งผลดีต่อธุรกิจหรือองค์กรไม่มากก็น้อยซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่ายินดีสำหรับนักธุรกิจในปัจจุบันเป็นอย่างมากที่ยังคงประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ซึ่งปัจจุบันการแข่งขันทางธุรกิจนั้นมีอัตราสูงทุกคนต่างมุ่งหวังผลกำไรสูงสุดทำให้เกิดการมองข้ามทางด้านศีลธรรม ผู้คนส่วนมากทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงอย่างเดียวจึงเกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคมเกิดความแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกัน ดังนั้นการนำจริยธรรมและคุณธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ทุกธุรกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของธุรกิจผู้บริโภคสิ่งแวดล้อมและส่งผลให้สังคมพัฒนาความอยู่ดีกินดีและมีความสุข หากธุรกิจใดขาดคุณธรรมและจริยธรรมแล้วแม้ว่าธุรกิจนั้นจะประสบความสำเร็จแต่คงไม่สามารถประสบความสำเร็จในระยะยาวได้^๒ มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมแบบวิถีพุทธอันเป็นวิถีทางการดำเนินธุรกิจที่ดีด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วย ความเชื่อว่าคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจจะช่วยสร้างความเป็นธรรมสร้างสังคมที่สงบสุขนำประเทศชาติให้มั่นคง

^๒ สัมภาษณ์ ดร.ธีรชัย ชุตินันต์, ประธานหอการค้าจังหวัดกาญจนบุรีและกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, รองนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองกาญจนบุรี, รองประธานกรรมการบริหาร บ.เขตอุตสาหกรรม, ประธานกรรมการ บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด, ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

และเจริญก้าวหน้าส่งผลให้ธุรกิจเติบโตและเจริญรุ่งเรืองอย่างถาวร โดยบริษัทจะดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อโปร่งใสและยุติธรรมต่อบุคคลทุกกลุ่มอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม อาทิ ผู้ถือหุ้นผู้ลงทุนคู่ค้าเจ้าหนี้คู่แข่งพนักงานรัฐบาลชุมชนและสังคมเป็นต้น^๓

ในการประกอบธุรกิจถ้ามีหลักธรรมในตนเองแล้วยังต้องมีจริยธรรมต่อพนักงาน โดยยึดหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบระบบคุณธรรมให้ครอบคลุมทั้งในด้านการจ้างงาน เช่น จัดสรรคนให้เหมาะกับงานตามศักยภาพของแต่ละบุคคล กำหนดค่าจ้างและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม จัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการทำงาน เป็นต้น ด้านสภาพการทำงาน เช่น คำนึงถึงความปลอดภัยในที่ทำงาน จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม เป็นต้น และด้านสิทธิในที่ทำงานของพนักงาน เช่น พึงเคารพสิทธิในด้านต่างๆของพนักงาน ทั้งสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในการรวมกลุ่ม เป็นต้น เพื่อให้เกิดความชอบธรรมและสร้างสมดุลของประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายอย่างเหมาะสม พนักงานจะมีความเชื่อถือว่าจ้างงานที่ดีต้ององค์กรทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่และมีความสุขทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้เป็นผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ^๔

๔.๑.๑ แนวทางการประกอบธุรกิจตามหลักอิทธิบาท ๔

ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยหลักธรรมอย่างหนึ่งที่ช่วยประสานกระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย อิทธิบาทจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักที่ทำให้ถึงความสำเร็จเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย กล่าวคือ หลักธรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความพอใจอย่างพอเพียงอย่างเดียวยังไม่สร้างเหตุแห่งการเรียนรู้ ต้องพยายามขวนขวายหาความรู้บ่อยๆโดยไม่เลิกกลางคัน พิจารณาข้อบกพร่องในการทำงานแล้วปฏิบัติสิ่งที่เกื้อกูลต่อการทำงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานซึ่งหลักธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ ได้แก่^๕

๑) ฉันทะ นักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ต้องมีความพอใจในสิ่งที่ทำ รักในเรื่องที่ยากจะทำหรืออยากได้ผลความมีใจรักในสิ่งที่ทำมีแรงจูงใจและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือบรรลุถึงจุดหมายด้วยการสร้างจริยธรรมที่ดีในการทำงานให้เกิดความสุขความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้นงานนั้นๆบรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์ อยู่ในภาวะอันดีงามก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจ เมื่อนักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ทำงานด้วยใจรักก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีฉันทะแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นจิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย

๒) วิริยะ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง เป็นความเพียร ความอาจหาญ บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ไม่ย่อท้อไม่หวั่นต่ออุปสรรค และความลำบากเมื่อรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึงถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยืนาว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้

^๓ สัมภาษณ์ ดร.วีรชัย อนันต์เด็ญ, กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอเคอร์ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด, ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ ดร. ศิริรัตน์ คลังเย็น. องค์การบริหารส่วนตำบล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น), เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนจำกัด, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชน ประวัติดิ, อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านั้นเขาก็ไม่ย่อท้อ กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ ทำให้สำเร็จ จึงจำเป็นต้องใช้ความเพียรพยายามเรื่อยไป จนกว่าจะสำเร็จตามความพอใจที่ปลูกไว้ในเบื้องต้น^๖

๓) จิตตะ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจใส่รับผิดชอบกับงานที่ทำ จิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำจิตฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ในเรื่องที่จะคิดจะค้นจะปฏิบัติในเรื่องอะไรเอาใจคิดไว้เสมอ เราจะตั้งจุดไว้ ตั้งเข็มไว้ แล้วใจก็อยู่กับเรื่องนั้นอยู่ ด้วยปัญญาด้วยเหตุผล ไม่หวั่นไหวจนกว่าจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ มีจิตผูกพัน จดจ่อ ไม่ปล่อยถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้างานก็จะสำเร็จ^๗

๔) วิมังสา ความไตร่ตรองหรือทบทวนหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง หรือหาวิธีการที่จะทำให้การทำงานของนักธุรกิจสังฆาริมทรัพย์นั้นได้ผลยิ่งขึ้นและไม่ให้ผิด อุปสรรคของความสำเร็จในการทำงานนอกเหนือจากความเบื่อหน่ายความเกียจคร้านและความท้อถुरแล้ว ยังมีอยู่อีกอย่างหนึ่งคือ ความโง่เขลา รู้เท่าไม่ถึงการณ์วิมังสากำจัดอุปสรรคข้อนี้โดยตรง โดยใช้ปัญญาพิจารณาปัญหา^๘

สรุปได้ว่า การนำหลักอริยบท ๔ เข้ากับการทำงานของนักธุรกิจสังฆาริมทรัพย์นั้นเป็นการกระตุ้นเตือนเร่งเร้าให้มีความก้าวหน้าให้มีการปฏิบัติหน้าที่ทันท่วงที่ไม่ชักช้าเสียเวลาคือฐานหรือสิ่งหนุนทางสู่ความสำเร็จหรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จคุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ทางแห่งความสำเร็จความชอบหรือความพอใจที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับงานแต่คนเราไม่ได้มีโอกาสทำงานที่ตนชอบเสมอไปงานในหน้าที่และงานที่จำเป็นต้องทำก็มีอยู่มาก

ผู้วิจัยเห็นว่าในปัจจุบันธุรกิจสังฆาริมทรัพย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย เพราะธุรกิจสังฆาริมทรัพย์ประกอบไปด้วยกิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในระบบเศรษฐกิจการรักษาความเติบโตในธุรกิจสังฆาริมทรัพย์ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญธุรกิจสังฆาริมทรัพย์ถือเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ฉะนั้นผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและภาวะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นโดยในระยะสั้นปัจจัยที่ต้องติดตามคือ สภาพเศรษฐกิจโดยรวมหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงและนโยบายในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารที่ยังคงมีความเข้มงวดอยู่ ส่วนรายได้ภาคเกษตรเริ่มเห็นสัญญาณดีขึ้นมีจริยธรรมมีความรับผิดชอบโดยเล็งเห็นความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคและให้ความร่วมมือกับหน่วยราชการ^๙ จึงควรอย่างยิ่ง

^๖ สัมภาษณ์ พระครูประภัสร์สุตคุณ (สุทัศน์ สุทสฺสโน), ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดเสาชิงช้า อารามหลวง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัด, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูประภัสร์สุตคุณ (สุทัศน์ สุทสฺสโน), ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดเสาชิงช้า อารามหลวง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัด, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ พระวิสุทธิวรารามณ์ กิตติภทฺโท, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเทพธิดาราม วรวิหาร, รองผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติฯ WBTV วัดยานนาวา, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ พระสุธีรบัณฑิต (ชีวะ ทสฺสนีโย), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีสุทธาวาสวรวิหาร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.), ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

ต่อการนำหลักอิทธิบาท ๔ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติของเพื่อเป็นการกระตุ้นตัวเองในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการและประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง^{๑๐}

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์ทัศนคติของผู้บริโภคและการตลาดเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ขององค์กรจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยในระยะเวลาอันสั้นในหลายๆองค์กรขึ้นนำจะต้องมีการสะสมประสบการณ์การทำธุรกิจการรับรู้ซึ่งต้องเป็นที่ยอมรับทั้งบุคคลภายในรวมไปถึงด้านภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เป็นลูกค้าหรือแม้กระทั่งนักลงทุนและด้านการสื่อสารสร้างการรับรู้ทางด้านธุรกิจด้านการตลาดนโยบายในการจัดการบริหารงานด้านสินค้าและในด้านการให้บริการที่จะส่งผลไปยังผู้บริโภคซึ่งได้มีความสำคัญมากแม้กระทั่งรวมไปถึงภาพลักษณ์ขององค์กรซึ่งมีส่วนสำคัญมากเป็นอย่างยิ่ง^{๑๑} สามารถสรุปได้ว่า

วิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมายังคงเป็นที่จดจำของผู้บริโภคซึ่งทำให้ผู้บริโภคมีความระมัดระวังในการใช้จ่ายมากขึ้นโดยเฉพาะการซื้อที่อยู่อาศัย เพราะถึงแม้ว่าที่อยู่อาศัยจะมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตก็ตาม นอกจากนั้นบทเรียนที่สำคัญที่สุดคือการที่ซื้อที่อยู่อาศัยแล้วไม่ได้ที่อยู่อาศัยทำให้ผู้บริโภคนั้นมีการวางแผนที่รอบคอบมากขึ้น อาทิ เลือกซื้อที่อยู่อาศัยโดยดูจากผู้ประกอบการที่มีความน่าเชื่อถือมีการศึกษาเรื่องราคาที่อยู่อาศัยคุณภาพของสินค้าก่อนตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ผู้บริโภคยังให้ความสำคัญกับการขอสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากสถาบันการเงินโดยเฉพาะในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยเนื่องจากการซื้อที่อยู่อาศัย ต้องคำนึงถึงสถานภาพทางการเงินในระยะยาวเป็นหลักสำคัญซึ่งอำนาจในการซื้อที่อยู่อาศัยในช่วงภาวะที่เศรษฐกิจชะลอตัวก็ได้รับผลกระทบสอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับเศรษฐกิจพนักงานด้วยการปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรมและรับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นยังต้องดำเนินกิจการด้วยความโปร่งใสพร้อมจะให้สาธารณชนตรวจสอบเสมอ^{๑๒}

ในปัจจุบันและอนาคตพุทธธรรมถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ องค์ประกอบหนึ่งของการเพิ่มผลผลิตผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการที่มีหลักธรรมในการดำเนินธุรกิจย่อมได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากลูกค้าผู้ขายผู้ถือหุ้นคู่แข่งชนพนักงานข้าราชการและประชาชนทั่วไป ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืนเพราะการเพิ่มผลผลิตโดยยึดหลักพุทธธรรมจะไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่นโดยไม่เป็นธรรม ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกันนำความสุขความเจริญมายังหน่วยงานสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมการดำเนินงานทางธุรกิจอย่างมีจริยธรรมที่สำคัญ ๑๐ ประการ เช่น

๑) ไม่เบียดเบียนลูกค้า ได้แก่ ไม่ปลอมปนสินค้าหรือไม่ส่งสินค้าที่มาตรฐานต่ำกว่าที่ได้ตกลงกันไว้ไม่กักตุนสินค้าเพื่อขึ้นราคาไม่ค้ากำไรเกินควร เป็นต้น

๒) ไม่เบียดเบียนผู้จัดส่งวัตถุดิบผู้จัดส่งวัตถุดิบมีชื่อเรียกอีกหลายอย่างเช่นซัพพลายเออร์ (supplier) เวนเดอร์ (vender) เป็นต้น การไม่เบียดเบียนได้แก่การไม่กดราคาซื้อให้ต่ำลงมากเกินไป

^{๑๐} สัมภาษณ์ ดร.วิรัช อนันต์เจียร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอเคอร์ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด, ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ดร. ศิริรัตน์ คลังเย็น, องค์การบริหารส่วนตำบล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น), เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนจำกัด, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ ดวงเพชร, ผอ.กองผังระบบไฟฟ้า การไฟฟ้านครหลวง, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

การไม่ยึดระยะเวลาชำระหนี้ออกไปมากเกินไปจนควรการปิดบังข้อมูลบางอย่างการไม่ดำเนินวิฤติบหรือการไม่สร้างหลักฐานเท็จเพื่อเรียกร้องให้ผู้จัดส่งวิฤติบชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น

๓) ไม่เบียดเบียนพนักงาน ได้แก่ การจ่ายค่าแรงให้อย่างเป็นธรรมถูกต้องตามกฎหมายตรงต่อเวลาการใช้แรงงานอย่างไม่กดขี่ทารุณ การจัดสวัสดิการและสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสมการจัดหาอุปกรณ์ในการทำงานให้ตามสมควรไม่ต้องให้พนักงานไปซื้อหาเองโดยไม่จำเป็นการไม่เก็บเงินค่าประกันต่างๆจากพนักงานโดยไม่จำเป็นการจ่ายค่าล่วงเวลาให้เมื่อมีการทำงานล่วงเวลาอย่างถูกต้อง เป็นต้น

๔) ไม่เบียดเบียนผู้ถือหุ้น ได้แก่ การไม่สร้างหลักฐานเท็จหรือไม่สร้างข้อมูลให้ผู้ถือหุ้นหลงผิดในการซื้อหุ้นเพิ่มทุนการจ่ายเงินปันผลให้ตามสมควร การไม่ปิดบังข้อมูลที่แท้จริงการไม่เอาส่วนเกินมูลค่าหุ้นไปฝากธนาคารไว้กินดอกเบี้ยเฉยๆโดยไม่นำไปลงทุนตามที่ได้สัญญาไว้การไม่นำเงินลงทุนไปใช้ผิดประเภทการตั้งใจบริหารบริษัทให้เต็มความสามารถการไม่ปันหุ้นให้มีราคาสูง เป็นต้น

๕) ไม่เบียดเบียนผู้ร่วมงาน ได้แก่ การไม่ปิดบังข้อมูลที่ผู้ร่วมงานหรือบริษัทร่วมทุนควรจะได้รับรู้การบริหารงานอย่างซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา การไม่ทุจริตคอร์รัปชันการไม่เอาเปรียบกินแรงผู้ร่วมงาน เป็นต้น

๖) ไม่เบียดเบียนผู้ให้กู้ยืม ได้แก่ การไม่นำเงินที่กู้ยืมไปใช้ผิดข้อตกลงการไม่ยึดระยะเวลาชำระหนี้โดยไม่มีเหตุอันควร การไม่สร้างหลักฐานเท็จเพื่อหลอกลวงผู้ให้กู้ยืม เป็นต้น

๗) ไม่เบียดเบียนคู่แข่ง ได้แก่ การไม่ปล่อยข่าวลือหรือไม่สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จทำให้คู่แข่งเสียหาย การไม่ปลอมสินค้าคู่แข่งการไม่ตีดสินบนเพื่อแย่งลูกค้าจากคู่แข่งการปฏิบัติตามข้อตกลงหรือพันธะผูกพันอย่างเคร่งครัดการไม่นอกล้นนอกทางหรือปฏิบัตินอกกติกา เป็นต้น

๘) ไม่เบียดเบียนราชการ ได้แก่ การไม่ตีดสินบนข้าราชการเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายการจ่ายภาษีถูกต้องตรงความเป็นจริง ไม่มีการทำบัญชี ๒-๓ ชุดไม่หลีกเลี่ยงภาษีโดยวิธีการอาศัยช่องว่างของกฎหมาย การไม่สร้างหลักฐานเท็จเพื่อหลอกลวงทางการ เป็นต้น

๙) ไม่เบียดเบียนสังคม ได้แก่ การไม่โฆษณาหลอกลวงหรือไม่โฆษณาเกินจริงหรือไม่โฆษณาให้หลงผิด การไม่ฉวยโอกาสขายของแพงการไม่ผลิตสินค้าหรือบริการที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

๑๐) การไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การไม่ก่อให้เกิดมลภาวะไม่ทำให้น้ำเสียไม่ทำให้อากาศเป็นพิษ การจัดให้มีระบบการจัดการกับของเสียหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ เช่น จัดให้มีการจัดการกับกากอุตสาหกรรมที่เป็นพิษอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นต้น^{๑๓}

๔.๑.๒ แนวทางการประกอบธุรกิจตามหลักสุจริต ๓

คุณสมบัติอย่างหนึ่งที่พนักงานจะจำเป็นต้องมี คือ ความสุจริตธรรม การประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม หากไม่มีความสุจริตธรรมแล้ว ก็ไม่อาจที่จะทำให้อาชีพนั้นประสบความสำเร็จได้ อาจจะเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนมีปัญหาค้างขึ้นโรงขึ้นศาล หรืออาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตก็เป็นได้ เช่น คนที่ไม่มีความสุจริตทางกาย มีการทำร้ายผู้อื่นให้ถึงแก่ชีวิต ลักทรัพย์ปล้นจี้ ขโมย

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชน ประวัติดี, อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

ของคนอื่นและล่วงละเมิดทางเพศโดยที่คนอื่นไม่ยินยอม เป็นต้น การกระทำดังกล่าวนี้นอกจากจะผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังผิดต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคมอีกด้วย เป็นเหตุให้สังคมเดือดร้อนวุ่นวายไม่มีความสุข ตนเองก็เดือดร้อนหาความสุขในการดำเนินชีวิตไม่ได้ เพราะกลัวแต่ผลของความชั่วจะเกิดขึ้นกับตน ดังนั้นผู้เป็นพนักงานที่ดีที่ฉลาดที่มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้ จึงควรที่จะนำหลักธรรม คือ ความสุจริต ๓ ประการนำมาปฏิบัติร่วมกับการทำงานด้วยสุจริต ๓ ประการ คือ^{๑๔}

(๑) **ความสุจริตทางกาย** ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดินในกาม ซึ่งนิยมเรียกกันว่า **กายกรรม ๓** คือ การกระทำทางกาย ๓ อย่าง ดังนั้น พนักงานที่ดีที่ฉลาด ต้องไม่ทำลายหรือทำร้ายผู้อื่นให้ถึงแก่ชีวิต (การไม่กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือไม่ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ ก็สงเคราะห์เข้าใจข้อนี้ด้วย) ต้องไม่ลักทรัพย์ ไม่คดโกง ไม่คอร์รัปชัน และไม่ประพฤติดินกับบุคคลอื่นๆ ด้วย^{๑๕}

(๒) **ความสุจริตทางวาจา** ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า **วจีกรรม ๔** คือ การกระทำทางวาจา ๔ อย่าง ดังนั้น พนักงานที่ดีที่ฉลาดต้องไม่พูดเท็จ ไม่พูดตลบตะแลง ไม่พูดโกหกหลอกลวง ต้องไม่พูดส่อเสียดอันเป็นเหตุให้บาดหมางใจกัน ต้องไม่พูดคำหยาบโหล่น หยาบคาย อันเป็นเหตุให้เกิดการดูถูกเหยียดหยาม ต้องไม่พูดเพ้อเจ้อ อันหาสาระไม่ได้ เป็นต้น

(๓) **ความสุจริตทางใจ** ได้แก่ ไม่ละโมภโลภมาก ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น ไม่เห็นผิดจากทำนองครองธรรม ซึ่งนิยมเรียกกันว่า **มโนกรรม ๓** คือ การกระทำทางใจที่ดี ๓ อย่าง ดังนั้นต้องมีความยับยั้งชั่งใจ ไม่ละโมภโลภมาก อยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนโดยไม่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ผูกอาฆาต ไม่ผูกใจเจ็บ ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น มีความรู้ มีความเห็นที่ถูกต้อง คือ รู้ว่าการกระทำอย่างนี้ผิดกฎหมาย การกระทำอย่างนี้ผิดต่อศีลธรรม มีความเห็นที่ถูกต้องคือ เห็นว่า การไม่เบียดเบียนไม่ทำร้ายผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี การร่วมด้วยช่วยกัน เกื้อกูลกัน มีน้ำใจให้กัน มีเมตตาธรรมต่อกัน อนุเคราะห์สงเคราะห์กัน มีอะไรก็แบ่งปันกันเป็นสิ่งที่ดี สิ่งนี้ควรทำ เป็นต้น^{๑๖}

สรุปความว่า สุจริตทั้ง ๓ ประการนี้ คือ **กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต** เป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดความมั่นใจในการทำงานและการทำงานร่วมกับคนอื่น เป็นที่ยอมรับนับถือ เป็นที่ไว้วางใจ และเชื่อใจในความสุจริตเที่ยงธรรม ของบริษัทอื่นหรือสถานประกอบการอื่น อีกทั้งยังเป็นที่เคารพรักของเพื่อนร่วมงานยังเป็นที่รักที่พอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการอีกด้วย ดังนั้นพนักงานจึงควรที่จะยึดมั่นในคุณธรรม ๓ ประการนี้อย่างเคร่งครัดเพื่อจะทำงานที่ทำงานที่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูประภัสรสุตคุณ (สุทัศน์ สุทฺธสโน), ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดเสาธงทอง อารามหลวง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัด, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ ดวงเพ็ชร. ผอ.กองฝังระบบไฟฟ้า การไฟฟ้านครหลวง, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ดร.ธีรชัย ชูติมันต์, ประธานหอการค้าจังหวัดกาญจนบุรีและกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. รองนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองกาญจนบุรี, รองประธานกรรมการบริหาร บ.เขตอุตสาหกรรม, ประธานกรรมการ บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด, ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

๔.๑.๓ แนวทางการประกอบธุรกิจตามหลักพรหมวิหาร ๔

ธรรมข้อนี้เป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐเมื่อนำมาบูรณาการเข้ากับการทำงานแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่การทำงานในการบริการนักท่องเที่ยวโดยการอาศัยหลัก เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นแนวทางในการทำงานให้ได้ผลประโยชน์มากที่สุด การทำงานนั้นจะต้องมีจิตใจประกอบไปด้วยความเห็นอกเห็นใจ มีความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้มาบริการทั้งหลาย เพราะว่าถ้ามนุษย์หรือคนเราขาดความรักความเมตตาต่อกันแล้วนั้น ก็ไม่ต่างจากสัตว์เดรัจฉาน สัตว์ป่าที่ดุร้ายพร้อมที่จะขย้ำเหยื่อหรือศัตรูฉะนั้นฉันใดก็ฉันเดียวกัน การทำงานระหว่างพนักงานกับนักท่องเที่ยวก็จำต้องมีหลักคุณธรรมในจิตใจเพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่บริษัทนั้น หลักธรรม นั้นคือ^{๓๗}

(๑) **เมตตา** ปราบปรามจะให้ผู้อื่นมีความสุข ความเมตตานี้มีทุกคนสามารถมีให้กันได้ไม่ว่าแม้แต่สัตว์เดรัจฉาน ก็ยังมีให้กันและกันได้ สำหรับการทำงานระหว่างพนักงานกับนักท่องเที่ยวซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นใหญ่ ต้องมีจิตใจที่เมตตา มีความรักต่อปราณนาต่อนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสร้างสานสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานกับนักท่องเที่ยว ความมีเมตตาต่อนักท่องเที่ยวเป็นการลดช่องว่างระหว่างคำว่าความขัดแย้ง เพื่อให้กลายเป็นความรู้สึกที่ว่า มิตรภาพหรือเพื่อนร่วมงาน เท่านั้น

(๒) **กรุณา** คิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ความกรุณานี้มีทุกคนสามารถมีให้กันได้ ไม่เว้นแม้แต่ในสัตว์เดรัจฉาน ก็ยังมีให้กันได้ ในการทำงาน ซึ่งพนักงานต้องทำงานร่วมกันเพื่อน ๆ เมื่อเห็นเพื่อน ๆ ได้รับความลำบากขาดแคลนสิ่งใดก็ควรที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสอบถามถามไถ่ถึงสารทุกข์สุกดิบ เพื่อที่จะช่วยเหลือเท่าที่กำลังของตนจะช่วยเหลือได้บ้างไม่มากก็น้อย

(๓) **มุทิตา** ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข สำหรับการทำงาน ย่อมจะต้องพลอยยินดีกับผู้มาบริการ ที่ทำงานและประสบความสำเร็จในกิจการงานที่ทำ และควรส่งเสริมเพื่อนร่วมงานที่ตั้งใจทำงาน ขยันในการทำงานจนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน พลอยยินดีเมื่อเพื่อนทำดี และก็ไม่ทำโทษหรือคาดโทษเมื่อทำผิดให้ประกอบด้วยหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ พร้อมไปด้วย

(๔) **อุเบกขา** วางเฉย การวางเฉยในที่นี้ มิได้หมายถึง การนิ่งเฉยไม่ได้ทำอะไรเลยปล่อยปะละเลยไปเสีย ความหมายของคำว่า อุเบกขา มีใช้อย่างนั้น การที่วางเฉยต่อความวิบัติหรือความเสียหายของผู้อื่นไม่ไปใส่ใจ ชอบใจในสิ่งที่ผู้อื่นรักพอใจและได้เสียหายไป สำหรับความเป็นพนักงานนั้น ได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บจากการทำงาน ก็ไม่ไปใส่ใจหรือชอบใจในความเสียหายหรือความได้รับการบาดเจ็บของคนอื่นแต่อย่างใดให้ประกอบไปด้วยพรหมวิหาร ๔ เมื่อพิจารณาแล้วสามารถที่จะช่วยเหลือก็ช่วยเหลือให้เต็มที่เท่าที่จะทำได้ แต่ถ้าไม่สามารถช่วยเหลือได้ ไม่ว่าจะเรื่องใดเรื่องอื่นๆ ก็ตามก็ให้ทำใจวางเฉยเสียไม่ยินดียินร้ายต่อเรื่องนั้นๆ

สรุปความว่า พรหมวิหาร ๔ ประการนี้ เหมาะสมกับการทำงานของพนักงานที่จะยึดหลักธรรมนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว และนำไปปรับใช้ในองค์กรหรือบริษัทจะทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานกับนักท่องเที่ยวประกอบไปด้วยความสุขและความสามัคคี เพิ่มความสนิทให้ ลดปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูประภัฏฐสุตคุณ (สุทัศน์ สุตสโน). ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดเสาชิงช้า อารามหลวง อำเภอมืองลพบุรี จังหวัด, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐.

๔.๑.๔ แนวทางการประกอบธุรกิจตามหลักอคติ ๔

พนักงานที่ดีที่ฉลาดย่อมไม่นำ อคติ คือ ความลำเอียง มาใช้ในการทำงาน เพราะเหตุว่าการทำงานด้วยอคติ ย่อมเป็นที่รังเกียจของคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีใจเป็นธรรม จะตัดสินสิ่งใด จะทำอะไรต้องคำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมเป็นหลัก มิฉะนั้นแล้วบริษัทต่างๆ คงไปไม่รอด ผู้ร่วมงานอาจจะมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกออกเป็น ๒ ฝ่าย ๓ ฝ่าย มีความแตกแยกเกิดขึ้นในหน่วยงาน บุคคลในบริษัทไม่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นเหตุทำให้การบริหารจัดการการทำงานร่วมกันเป็นได้โดยยากลำบาก ดังนั้น ควรจะศึกษาเรียนรู้เรื่อง อคติ ทั้ง ๔ ประการนี้ให้ดีให้ลึกซึ้ง เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม เป็นไปโดยธรรม ปราศจากอคติ มีความรักผู้ร่วมงาน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ใครทำดีก็ชมส่งเสริมใครทำไม่ดีก็ว่ากล่าวตักเตือน โดยสมควรแก่เหตุและผล อคติ ทั้ง ๔ ประการ คือ^{๑๘}

(๑) **ฉันทาคติ** ลำเอียงเพราะชอบเป็นธรรมดาที่สุด การทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นหมู่คณะย่อมจะมีการกระทบกระทั่ง มีความชอบไม่ชอบเกิดขึ้น บางคนอาจจะทำงานไม่เก่ง ทำงานไม่ค่อยเป็น แต่มีความเป็นเลิศในด้านการประจบประแจง คือ ประจบประแจงเก่ง เอาใจเป็น เป็นเหตุให้เจ้านายรักใคร่ชอบพอใจเป็นพิเศษ ยิ่งไปกว่านั้นหากลูกน้องที่ตนชอบใจไม่มีคุณธรรมมักเป็นคนชอบอิจฉา ไม่ชอบใจใครก็นำเรื่องของคนคนนั้นมาตีไข่ใส่สี ก็อาจสูญเสียคนดีมีความสามารถไปอย่างน่าเสียดาย ดังนั้นพนักงานทั้งหลายต้องมีความหนักแน่นไม่เชื่อง่าย ฟังหูไว้หู ต้องแยกให้ออกว่า อันไหนเป็นเรื่องส่วนรวม อันไหนเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่เอาเรื่องส่วนรวมและส่วนตัวมารวมกัน แล้วประพฤติดุปฏิบัติต่อเพื่อนให้ถูกต้องเหมาะสมแก่เหตุและผล ให้เหมาะสมตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล

(๒) **โทสาคติ** ลำเอียงเพราะโกรธ ขอนี้ผู้ที่ผู้นำ ผู้ที่เป็นพนักงานจะต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่น ไม่วู่วามโกรธง่าย คนอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ อาจจะมีบ้างที่เกียจคร้าน ทำงานไม่เก่ง ไม่ไวไม่คล่องแคล่วสนองงานไม่ทันใจ หรืออาจจะมีบ้างที่ชอบเอาใจเปรียบคนอื่น อันเป็นเหตุให้การงานไม่ลื่นไหล ความลำเอียงเพราะขอนี้ ไม่รู้จักระงับอารมณ์ ไม่มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงความถูกต้องชอบธรรมไม่ให้ออกาส ไม่ว่ากล่าวตักเตือนก่อน ก็อาจจะเป็นที่ครหาของผู้ร่วมงานคนอื่นๆ หรือบุคคลทั่วไปได้ ดังนั้น ควรจะทำใจให้เย็น สุขุมลุ่มลึก จะตัดสินใจทำอะไร ก็ให้อยู่ในกรอบของเหตุผลให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมเป็นสำคัญ

(๓) **โมหาคติ** ลำเอียงเพราะหลง ขอนี้พึงสำเหนียกให้มาก ถ้าพูดถึงความเป็นถึงระดับผู้นำผู้บริหารแล้ว ไม่น่าจะมีความงมงาย ความเขลา และความหลงเลย ยังมีคนที่งมงายในเรื่องที่ไม่ควรงมงายในเรื่องที่ไม่ควรฉลาด พุดในเรื่องที่ไม่ควรพุด ทำในเรื่องที่ไม่ควรทำและคิดในเรื่องที่ไม่ควรคิดบริหารแต่คนอื่น แต่ไม่เก่งในเรื่องของตนเอง คือ บอกตนไม่ได้ ใช้ตนไม่เป็น เห็นตนไม่ชัด จัดตนไม่ถูก เป็นคนหลงตัวเอง คิดว่าตัวเองเก่งอยู่คนเดียว ฉลาดอยู่คนเดียว จึงมองไม่เห็นความงมงายของตัวเอง ฉะนั้นพนักงานทั้งหลายควรที่จะตระหนักถึง โมหาคติ ขอนี้ให้มาก เพราะเหตุว่า ถ้าตัดสินใจกระทำการใดๆ ลงไป โดยไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ของความถูกต้องชอบธรรม คือ ไม่รู้อาณัติ

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาสมาน ชาตวิริโย, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๐.

ควรหรือไม่ควร สิ่งนี้ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง สิ่งนี้ชอบธรรมหรือไม่ชอบธรรมแล้วก็อาจจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวง คือ ทำให้การทำงานร่วมกันล้มเหลว จนไม่อาจที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ดีขึ้นดังเดิมได้ หหมดความเชื่อมั่นในการทำธุรกิจ

(๔) **ภยาคติ** ลำเอียงเพราะกลัว ข้อนี้นี้เป็นข้อตายให้แก่ผู้อื่นได้ ควรที่จะพิจารณาถึงโทษของความลำเอียงเพราะกลัวนี้ให้มาก ๆ เพราะเหตุว่า ความกลัวมักทำให้คนไม่เป็นตัวของตัวเอง ทำให้เป็นคนขลาดเขลา ไม่มีความกล้าหาญ ใจไม่ถึง จะทำอะไรก็ กลัวไปสารพัดเรื่อง ทำให้เสียศูนย์ และสูญเสียภาวะของความเป็นผู้นำ ไม่มองอาจไม่มีความสง่างามในหมู่ชน ทำให้เสียชื่อเสียง เป็นเหตุให้ผู้อื่นขาดความยำเกรง ดังนั้นพนักงานต้องกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่กลัวที่จะถูกตำหนิ ไม่หวาดกลัว ไม่หวั่นเกรงต่อสิ่งใด ต่ออิทธิพลใดๆ ถ้าพิจารณาเห็นแล้วว่า สิ่งที่ดีที่กำลังทำอยู่นั้นถูกต้องชอบธรรม ก็พร้อมที่จะทำทันทีโดยไม่ลังเล แม้จะรู้ว่าตนเองอาจจะไม่มีความปลอดภัยก็ตาม ถ้าจะกล่าวในแง่ของการทำธุรกิจ

สรุปความว่า อคติทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมงานและนักท่องเที่ยวนั้นเป็นเหตุทำให้บริษัททำธุรกิจการงานเสียหาย ล้มเหลว ไม่เจริญก้าวหน้า ทำให้เสียชื่อเสียง เป็นที่ตำหนิของนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลาย พนักงานที่ปรารถนาให้ธุรกิจ ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ก็ให้เว้นจากอคติทั้ง ๔ ประการนี้เสียแล้วประกอบ นาคติ อันเป็นธรรมตรงกันข้ามกับ อคติ นั้น

๔.๑.๕ แนวทางการประกอบธุรกิจตามหลักสังคหวัตถุ ๔

สำหรับพนักงานที่เก่งที่มีความรู้ความสามารถแล้ว การที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าประสงค์นั้นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากเลย แต่การที่จะเป็นคนที่ดีนั้นก็เป็นเรื่องยากพอสมควรพนักงานที่เก่งนั้น คือ เก่งในเรื่องของการทำงานการจัดการ รู้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการทำงานแต่ไม่สามารถจะครองใจเพื่อนร่วมงาน การเป็นพนักงานที่ดีต้องทำงานได้อย่างมีความสุข การที่จะทำงานให้ได้ดีและมีความสุขนั้น บุคคลในบริษัทต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกันประหนึ่งบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ถ้าทำได้เช่นนี้ การทำงานร่วมกันก็จะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นความปรารถนาจะเป็นการทำงานได้อย่างมีความสุข ก็ต้องอาศัยหลักธรรม ๔ ประการไว้เป็นเครื่องครองใจ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ นั้นเองคือ^{๑๔}

(๑) **ทาน** การแบ่งปันสิ่งของ เช่น ปัจจัย ๔ มี อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยยารักษาโรค เป็นต้น และอื่นๆ ที่นอกจากนี้ ในข้อนี้ พนักงานต้องเป็นคนใจกว้าง ไม่ใจแคบ ไม่ตระหนี่ มีความเสียสละ รู้จักให้ รู้จักแบ่งปันของๆ ตน แก่เพื่อนร่วมงาน เช่น รู้จักเลี้ยงข้าว เพื่อนร่วมงาน รู้จักให้ของขวัญและรางวัลในสำคัญๆ บ้าง เป็นต้น ถ้าทำได้อย่างนี้ก็จะเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน ทำให้บุคคลเหล่านั้นสำนึกถึงคุณความดีที่มีให้ เมื่อเขาเหล่านั้นมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในแล้ว ก็ย่อมที่จะทำงานสนองด้วยความตั้งใจและเต็มกำลังความรู้ความสามารถ

^{๑๔} สัมภาษณ์ ดร.วิรัช อนันต์เอียร, กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอเคอร์ตีเวลลอปเม้นท์ จำกัด, ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

(๒) **ปิยวาจา** การพูดเพราะ พูดหวาน พูดดีมีสาระ พูดสมานน้ำใจ ที่หวังความรักความศรัทธาจากคนอื่น เวลาที่เพื่อนร่วมงานเจ็บไข้ได้ป่วยก็ถามไถ่ เวลาที่นักท่องเที่ยวยามีปัญหาที่ช่วยแก้ไข เรียกได้ว่าเป็นคนใจดีมีน้ำใจ แต่เพียงแค่นี้เป็นคนใจดี มีน้ำใจเพียงอย่างเดียวก็ยังไม่พอเพราะเหตุว่าความมีน้ำใจหรือการให้นั้น เพียงแค่ทำให้รู้สึกรัก รู้สึกดี รู้สึกประทับใจเท่านั้น แต่ยังไม่ทำให้รู้สึกซาบซึ้งตรึงใจ ยังไม่ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ ยังไม่ทำให้รู้สึกปลอบปล้ำใจและตราตรึงใจ แต่ถ้ามี ปิยวาจา คือ พูดเพราะพูดหวานด้วยแล้ว ก็จะทำให้เกิดความรักเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นอย่างทบเท่าทวีคูณ

(๓) **อิตถจริยา** ผู้เป็นพนักงานที่ดีควรที่รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมบ้าง เช่น มีกิจกรรมงานใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือเป็นประโยชน์ร่วมกัน หรือมีการสังสรรค์กันในหมู่คณะก็ควรที่จะเข้าร่วมบ้าง หรือไม่ก็ควรที่จะเสียสละทรัพยากรของตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมบ้าง เป็นต้น

(๔) **สมานัตตตา** ความเป็นผู้มีตนเสมอ วางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ เช่น เป็นหัวหน้าควรจะวางตนอย่างไรกับลูกจ้าง กับผู้ใต้บังคับบัญชาลูกจ้างหรือผู้ใต้บังคับบัญชาก็เช่นกัน ต้องรู้ว่า ตนควรจะวางตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม ในข้อนี้สำหรับพนักงานไม่ควรจะถือองค์ เย่อหยิ่ง มีมานะถือตัว ควรวางตนให้ง่ายต่อการเข้าหา รู้จักวางตนและอารมณ์ให้เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ใช่ทำตัวเป็น ผีเข้าผีออก เดียวดี เดียวร้าย ดังนั้นพนักงานที่ดีควรที่จะทำตนให้เป็นคนง่ายๆ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ประพฤติตนให้ถูกต้องสม่ำเสมอ

สรุปความว่า สังคหัตถุธรรมนี้ เป็นธรรมหนุนให้พนักงานที่เก่งที่มีความรู้ความสามารถ อยู่แล้ว ให้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานที่มาใช้บริการ มีความโดดเด่น เป็นสง่าเป็นที่รัก เป็นที่ชื่นชอบ เป็นที่ไว้น้ำใจเชื่อใจ เป็นที่ชื่นอกชื่นใจแก่บุคคลอื่น อีกทั้งยังสามารถยืดหยุ่น น้ำใจบุคคลอื่นให้ตราตรึงอยู่กับเราโดยตลอดเวลาไม่ลืมหูลืมตา วางตนให้เหมาะสม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากข้อมูลผู้ให้ข้อมูลจากประเด็นดังกล่าวพอสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการฝึกตนให้มีความพร้อมก่อนแล้วจึงจะสามารถฝึกหรือปกครองผู้อื่นให้ได้ ผู้บริหารที่ฝึกตนเพื่อให้ความรู้ความสามารถและให้มีคุณธรรมจริยธรรมในตนเองให้ดีพร้อมแล้วและยังรู้จักให้รวมทั้งเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขเขาจะเป็นที่เคารพรักของพนักงาน^{๒๐}

หลักพุทธธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบธุรกิจสังฆาริหารมทรัพย์ ผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริหารมทรัพย์จำเป็นต้องมีความคิดที่ถูกต้องและบริสุทธิ์โดยมุ่งแสวงหากำไรที่ชอบธรรมและไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นเมื่อได้แผนงานแล้วก็ต้องบริหารงานด้วยการพูดและการกระทำที่ดีต่อพนักงานด้วยเมื่อสิ้นสุดการบริหารจะมีการประเมินผลเพื่อวัดว่าเป้าหมายที่ได้รับเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทำที่มากกว่าใกล้เคียงหรือเท่ากับน้อยกว่าที่กำหนดไว้หรือแม้กระทั่งขาดทุนพระพุทธศาสนาเสนอแนวทางในการรับมือว่าให้เข้าใจตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งซึ่งตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์และโลกธรรมดังนั้นผู้บริหารควรตั้งสติและใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการ

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสัมพันธ์ ดวงเพชร, ผอ.กองผังระบบไฟฟ้า การไฟฟ้านครหลวง, ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

บริหารต่อไปสำหรับหลักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและพนักงานให้เป็นไปตามหลักทิศ
เบื้องล่างและสังคหวัตถุ ^{๒๑}

การที่ผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ทุกคนฝึกฝนตนเองให้ดีแล้วคือฝึกตนจนมีความ
พร้อมทั้งด้านความรู้ความสามารถ (เก่งคิด-เก่งงาน) ควบคู่กับความรู้ทางธรรมรวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์
ที่ดีรู้จักให้และเสียสละสิ่งต่างๆ ทั้งสิ่งที่จับต้องได้และไม่ได้เพื่อให้พนักงานมีขวัญกำลังใจที่ดีเต็มใจ
ปฏิบัติตามคำสั่งการและทำงานอย่างมีความสุขนั้นจะทำให้เป็นที่เคารพรักของพนักงานเป็นแบบอย่าง
ที่ดีในการดำเนินชีวิตและสามารถจูงใจให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างมีประสิทธิภาพการดำเนินงานของ
ผู้บริหารที่ต้องอาศัยความร่วมมือของพนักงานในการทำงานตามแผนงานที่วางไว้เพื่อบรรลุหากไม่เป็น
ไปตามเป้าหมายจะเกิดทุกข์ แต่ถ้าบรรลุผลก็จะเป็นสุขพระพุทธศาสนาเสนอแนะว่าให้ทำความเข้าใจ
ในกฎธรรมชาติของสรรพสิ่งและให้ดำรงสติเพื่อใช้ปัญญาในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ความ
สัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดขึ้นในองค์กรแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้าง
ความสัมพันธ์ให้เจริญยิ่งขึ้นไปโดยต้องคอยช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กันเพื่อเป็นการผูกไมตรียึด
เหนี่ยวใจของบุคคลให้รักและสมัครสมานสามัคคีหรือก็คือยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์อันดีนี้ให้แน่นแฟ้น
ยิ่งขึ้นไป วิธีเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สังคหวัตถุ ^{๒๒}

ผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์นโยบายและแผนงานที่ผู้บริหารระดับสูงกำหนดไว้ไป
ปฏิบัติโดยเป็นสื่อกลางระหว่างผู้บริหารระดับสูงและระดับต้นผู้บริหารระดับนี้ จำเป็นต้องมีความ
สามารถด้านการสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและจูงใจให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องจึงต้องมีทักษะ
ด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นหลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า มินิสสยสัมปโน คือ พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะ
มีมนุษยสัมพันธ์ดีนอกจากมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลากรในองค์กรแล้ว ยังต้องมีมนุษยสัมพันธ์
ที่ดีกับบุคคลภายนอกด้วยเนื่องจากบางครั้งอาจต้องขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากผู้อื่น
(เช่น คู่ค้า, คู่แข่ง, ลูกค้า) และแหล่งเงินทุน (เช่น ธนาคาร, บริษัทเงินทุน) รวมไปถึงธุรกิจที่สนใจเข้า
ร่วมเป็นพันธมิตรทางการค้าซึ่งการปฏิบัติของผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์และจริยธรรมอันดีงามเช่นมี
ความซื่อสัตย์ความอ่อนโยนต่อผู้ที่ทำการติดต่อสัมพันธ์ยอมเสียสละผลประโยชน์บางส่วนเพื่อ
ผลประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือกิจการงานที่เป็นประโยชน์ต่อกันคือไม่ได้มุ่งตนเองเป็นศูนย์กลางแต่
คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้นจะทำให้ผู้บริหารสามารถครองใจผู้อื่นและได้รับความไว้วางใจยอมรับ
นับถือชื่นชมหรือที่เรียกว่า “มีเครดิตดี” ส่งผลให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้สะดวกสามารถสรรหาต้นทุน
การเงินที่ต่ำกว่าได้ง่ายรวมทั้งได้รับความร่วมมือจากผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ^{๒๓}

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว้ ทสสนีโย), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีสุदारามวรวิหาร, ผู้อำนวยการ
สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.),
๑๘ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระวิสุทธรังษารักษ์ กิตติภทฺโท, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเทพธิดาราม วรวิหาร, รอง
ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติฯ WBTW วิทยานาวา, วันที่ ๒๐ เมษายน
๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูประภัตรสุตคุณ (สุทัศน์ สุทสสนโน), ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดเสาชิงช้า อารามหลวง
อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัด, ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐.

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่อยู่ร่วมกันศีลหรือวินัยจะช่วยจัดให้เกิดความเป็นระเบียบในความเป็นอยู่และเอื้อโอกาสให้เกิดการพัฒนาจนสามารถทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมเกิดความเคยชินที่ดั่งตามแบบอย่างของศีลที่กำหนดไว้ดีแล้ว ฉะนั้นการจะฝึกให้เกิดความเคยชินในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องมีรูปแบบและวิธีการนั้นๆ อย่างเช่น ศีลหรือวินัยเป็นต้นให้เป็นอุปกรณ์ในการฝึกฝนเบื้องต้นเมื่อฝึกพฤติกรรมความเคยชินให้อยู่ในกรอบระเบียบแล้วการฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิตสมาธิเป็นส่วนของการฝึกฝนในด้านจิตใจหรือระดับจิตใจให้เกิดการพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ในด้านคุณธรรม เช่น มีเมตตากรุณาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความเข้มแข็งอดทนตลอดทั้งความเพียรพยายามความรับผิดชอบความแน่วแน่มั่นคงมีสติสมาธิและในด้านทำให้เกิดความสุข เช่น ความผ่องใสเบิกบานความรู้สึกรักการพัฒนาศุขภาพจิตให้มีความมั่นคงในการดำรงอยู่ของชีวิตให้มีความสุขและความสุขที่ได้รับจะเป็นความที่แท้และยั่งยืนได้ต้องอาศัยความเข้าใจโดยการฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนถึงขั้นหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใสเบิกบานโดยสมบูรณ์ปัญญาเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านความรู้ความจริงโดยเริ่มตั้งแต่ความเห็นความเชื่อความเข้าใจความหยั่งรู้ในเหตุผลการรู้จักวินัยไตร่ตรองด้วยความแยบยลให้เห็นตามความเป็นจริงหมายความว่ารู้เท่าทันความเป็นไปของโลกและชีวิตจนทำให้จิตใจเป็นอิสระข้ามพ้นความทุกข์ปราศจากปัญหาถึงความเป็นอิสระภาพโดยสมบูรณ์หลักไตรสิกขานี้โดยสาระครอบคลุมถึงการทำให้เกิดการพัฒนาทางสังคมพัฒนาทางอารมณ์และการพัฒนาทางปัญญาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมดคือหลักแห่งการศึกษาหรือหลักแห่งการพัฒนาที่มุ่งเน้นหรือนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด^{๒๔}

ดังนั้นการบริหารงานเพื่อแสวงหากำไรอย่างถูกต้องชอบธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่นและกรณีที่มีกำไรก็เผื่อแผ่ผลกำไรกลับคืนสู่สังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ขององค์กรถือได้ว่าเป็นการบริหารที่มีจริยธรรมและเป็นควรค่าแก่การยอมรับและยกย่องเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญคุณให้ผู้ที่แสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรมด้วยการทำงานที่ไม่ผิดครั้นแสวงหาได้แล้วบำรุงตนให้เป็นสุขและแจกจ่ายทำบุญไม่หมกมุ่นมัวเมาในทรัพย์แต่มีปัญหาในการใช้ทรัพย์

๔.๒ สรุป

การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการทำงานของพนักงานถือว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่แก่การทำงานในการเสริมสร้างจริยธรรมแก่พนักงานถึงแม้หลายๆ ท่านอาจจะมองว่า พนักงานมีคุณธรรมจริยธรรมที่เข้มแข็งมากอยู่แล้วก็ตาม ผู้วิจัยยังคงยืนยันว่ามาตรการต่างๆ “การควบคุมตนเอง” ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางกฎหมายมาตรการทางสังคม หรือมาตรการที่ควบคุมกันเองก็เป็นเพียงกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่มีไว้ป้องกันพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น การนำเสนอแนวทางเป็นสิ่งสำคัญและลึกซึ้ง จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนานั้นทำให้ทราบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานต้องได้รับการสังเคราะห์องค์ประกอบทั้งหมดเพื่อให้เห็นภาพของอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการตระหนักรู้คุณค่าและปลูกฝัง

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมาน ขาดวิริโย, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๐.

จิตสำนึกในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพนักธุรกิจในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพมาตรฐานโดยการยึดหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต สรุปว่าการศึกษาพุทธธรรมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาได้สอนหลักธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจไว้ทุกแง่ทุกมุมทำให้เห็นว่าเรื่องของธุรกิจเป็นหลักธรรมที่เป็นองค์รวมระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์สังคมและธรรมชาติที่มีการประสานและเกื้อกูลกันในการดำรงชีวิตมีการดำเนินชีวิตซึ่งมีเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา มองพฤติกรรมในทางเศรษฐกิจของมนุษย์ว่าต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตนคือไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเองแต่ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิตเสริมคุณภาพชีวิตนั้นนี่เป็นการไม่เบียดเบียนตนเบียดเบียนผู้อื่นคือไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมและไม่ทำให้เสียคุณภาพของระบบธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นชีวิตทางเศรษฐกิจจึงไม่แยกออกจากศาสนาถ้ามนุษย์มีการประกอบธุรกิจอย่างถูกต้องก็สามารถเข้าถึงเป้าหมายในพุทธศาสนาได้จะทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและประสานกลมกลืนกับธรรมชาติไม่ก่อทุกข์ปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่นการนำพุทธธรรมไปใช้ในการประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้นำมาใช้แล้วเกิดประโยชน์หลายประการ การนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในธุรกิจนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะไม่เพียงแต่จะเป็นการปลูกฝังให้นักธุรกิจได้รู้จักการบริหารการจัดการอย่างถูกวิธีโดยไม่เบียดเบียนผู้ร่วมงานหุ้นส่วนทางธุรกิจผู้บริโภคมอบสิ่งดี ๆ กลับสู่สังคม ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักธุรกิจได้ทราบและตระหนักถึงหลักการปฏิบัติหน้าที่ของนักธุรกิจและการดำรงตนในสังคมได้อย่างดีซึ่งการมีคุณธรรมจริยธรรมในธุรกิจนั้นจะเป็นดังแรงจูงใจที่ทำให้องค์กรธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคล้อมและสังคมมากขึ้นโดยสิ่งที่บริษัทหรือองค์กรธุรกิจจะได้รับตอบแทน คือ ความเชื่อถือภาพลักษณ์ที่ดีรวมถึงอาจก่อให้เกิดความภักดีต่อตราสินค้าและบริการของผู้บริโภคซึ่งมีคุณค่ามากกว่าผลกำไรอันสูงสุดอีกด้วยเพื่อการสร้างจริยธรรมและความสำเร็จในการทำงานและการร่วมงานกันกับผู้อื่นในบริษัทเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุดในการทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์